

Бранислав Зечевић "Bг рћelar" 3/2016.

У размишљању о пролећном развоју пчелиње заједнице као полазиште могу се узети два става. Први, кога још увек многи заступају (и практикују) јесте да пчелињу заједницу треба „пустити“ да се сама развија, без интервенција од стране пчелара. Ако се већ нешто предузима, то треба свести на минимум уз што мањи број отварања кошнице. У суштини, ово мишљење и пракса која из њега проистиче, као основ узимају стриктно поштовање биолошких законитости пчелиње заједнице. „Пчеле најбоље знају“ крилатица је коју је изнедрило овакво гледиште.

Други је став да се, разним мерама које пчелар предузима, може значајно убрзати пролећни развој. Чак шта више, доследни протагонисти овог мишљења тврде да пчелиње друштво (осим ретких изузетака, „што потврђује правило“) не може „само“ достићи снагу како би у пуној мери искористило прву интензивну пашу. У нашим условима, знамо, то је багремова паша на којој се могу „убрати“ велике количине квалитетног и изузетно траженог меда. А како је за велике приносе један од основних услова снажно друштво, био би велики ризик све препустити случају односно оставити друштва да се развијају „природним путем“. Наравно, и за њих је биологија путоказ, али су често спремни да те законитости и границе преко којих се не сме ићи, „флексибилно“ тумаче.

Упрошћено, разлика између ове две тезе може се свести на прихрану шећером као меру пролећног развоја. Друге мере, које мање више примењују сви, управо користе биологију пчела како би њихови инстинкти били „преусмерени“ на бржи развој. Они први дакле, који би мало шта да дирају у кошници, противници су употребе шећера и дају га пчелама ретко, у изузетним ситуацијама.

Други су поборници прихрањивања до те мере да и зимске залихе обезбеђују великим количинама шећера, чак до две трећине у односу на количине меда.

Као што обично бива, истина је негде на средини. Бројна истраживања убедљиво говоре да су позитивни ефекти прихрањивања шећером далеко испод наших очекивања. Понекад ни властитим очима не треба веровати када, после дуготрајне и прекомерне прихране сирупом, видимо кошницу препуну пчела и легла. А кад изостане принос или буде прескроман у односу на „снагу“ друштва, спремни смо да узроке тражимо свуда пре него у својим лошим поступцима. Међутим, прихрана шећером је, ипак, неминовност савременог пчеларења, али је „**треба применјивати само у неопходним случајевима, строго се држећи технолошких принципа о времену и количини шећера који се даје**“ (Лебедев).

Кад споменух овог славног Руса заголица ме још једна мисао, кад је ова тема у питању. Американци су дали огроман допринос развоју пчеларства. И данас предњаче по броју

института, истраживачких центара, огледних станица одакле стижу бројна корисна открића и сазнања о животу пчелиње заједнице и техници пчеларења. Међутим, њихово практично пчеларство је данас у катастрофалном положају, врти се у зачараном кругу из којег, по неким мишљењима, тешко може да изађе. Разлога има више, али огроман „допринос“ оваквом стању даје прекомерна употреба (злоупотреба) шећера „филована“ антибиотицима и другим лековима који су уништили имунолошки систем пчелињих заједница. Из Русије, бар колико је мени познато, не стижу тако алармантне вести о страдањима пчела. Да ли је њихова наука успела да убеди домаће пчеларе да је доследније следе или су они сами мање окренути профиту као „врховном божанству“ због кога је све дозвољено?

Прихранивање

Бројна истраживања говоре да су највећи подстицај развоју довољне залихе меда. Колике су то количине, зависи од снаге друштва, врсте кошнице и периода развоја па се говори у распону од 8-12 као минимуму хране без којег једна заједница никада не сме да остане. Овде не смемо заборавити залихе перге (од 3-4 рама) која је неопходна за развој. Ако ових количина нема у мери која код пчела подстиче (и одржава) инстинкт развоја, онда је прихрана (угљенохидратима и беланчевинама) „оправдана“ како би се надоместиле ове резерве. Друго је питање што овакву ситуацију не би смели дозволити, јер нам у току сезоне стоји на располагању довољно начина да ове залихе осигурамо.

Дакле, потребно да се што пре обезбеди недостајућа количина хране.

У пракси се то ради у току марта, када временске прилике дозволе инвертовање шећера.

Подстицајна прихрана је „камен спотицања“ за многе пчеларе. Први је разлог што се од ње очекује превише. Истраживања су и овде дошла до интересантних сазнања која говоре да велики број пчела, отхрањених на шећерном сирупу, не прате велики приноси

у паши. (Бјоркман). Ово се тумачи физиолошким последицама које изазива прекомерна прерада сахарозе, не само на пчеле које врше прераду већ и на будуће генерације (Јаковљев, Шагун). Из свега реченог може се закључити да подстицајну прихрану треба рестриктивно примењивати и само у периоду када може изазвати позитивне ефекте. То је ситуација када нема уноса нектара или је тај унос недовољан.

Стимулативна прихрана у време уноса не доприноси повећаној количини легла, односно не поспешује матицу на веће залегање. Повећање легла, прихраном у току паше, уочено је само код слабијих заједница.

Стимулативну прихрану можемо практиковати сирупом, у малим дозама (до 300 грама) у размери 1:1. Пракса је да се сируп додаје увече, кад се пчеле смире а све ради избегавања грабежи. Међутим, бољи су резултати при јутарњим оброцима јер поспешује пчеле на излетање и потрагу за поленом. Иначе се препоручује да сируп буде обогаћен поленом (до 20%) или минералима и витаминима (кобалт-8ml/L, форсапин -10 капи/1L, Б-комплекс1 дражеја на 1,5 L сирупа). Међутим, треба рећи да је најрационалније одвојено прихрањивање угљенохидрантом и беланчевинастом храном (Таранов). Наиме, исхрана младих пчела и излетница није иста: прве троше велике количине перге а друге се хране само медом (нектаром). Зато је боље полен (пергу) давати у смеси са медом него у шећерној отопини.

Таранов препоручује тесто у омјеру 50% меда и 50% перге као изузетан стимуланс за лучење млеча. Многи радије користе погачу при стимулативној прихрани. То правдају једноставнијим и лакшим радом и споријим трошењем од стране пчела. Неки чак (погрешно) тврде да је пчеле узимају само кад нема уноса и да је не лагерују у ћелије. Ако се одлучимо за погачу и она би требала бити обогаћена поленом или неком заменом (пекарски квасац –50гр или пиварски –5%...). Још неколико препорука. Увек када смо у могућности, додајмо шећерној храни извесну количину меда (из здравих друштава): то ће

допринети мањем исцрпљивању пчела при преради, а мед у погачи (ако се припреми 10-15 дана пре употребе) још и инвертовању сахарозе. Прихрана медним сирупом је добра али није рационална – боље је оставити медни рам у кошници него се излагати непотребном послу око врцања и поновног враћања у хранилице. Тешко је очекивати да ћемо преко ноћи променити устаљену праксу. Међутим, о шећеру треба упорно говорити како би научили да га користимо на начин да произведе што више позитивних, а што мање негативних ефеката на пчелињу заједницу.

Технички поступци

За убрзани пролећни развој стоје нам на располагању разни тзв. технички поступци. Најчешће се врши роти- рање централних рамова са леглом, окретање плодишног наставка за 180°, затим превешавање и друге комбинације са телима (код настављача). Код ових операција саветује се отварање (гребање) медних поклопчића на рамовима у близини легла. Код положених кошница се практикује Блинова метода прихране са преградном даском. Ово се успешно спроводи и код ДБ и сличних кошница које имају велику запремину. Суштина ове методе је постављање медног рама иза преграде што симулира унос из природе. И овде се предлаже гребање поклопчића. Пчелари све више примењују прихрану медним рамом као меру убрзаног развоја. Овај оквир се поставља хоризонтално на сатоноше. Претходно се на збегу направе утори у које належу „ушке“ рама или се припреми специ- јално конструисан прстен (тзв „Батин прстен“) Као што се може закључити, све ове мере користе „унутрашње резерве“ као подстицај развоју. Мање више, суштина свих ових поступака је **поремећај распореда хране и легла** у кошници што код пчела ствара нагон да „ствари врате у пређашње стање“: да мед преместе у безбедне зоне а гнездо учине компа- ктним..

Још нешто треба имати на уму. Све ове мере „користе“ инстинкте и устројство у кошници. Зато су ови поступци као подстицај развоју далеко мање штетни од употребе шећера. Кажем, далеко мање, премда и оне могу и те како изазвати нежељене последице и бити контрапродуктивне. Шок који изазива свака ова радња је најмања, премда не и занемарљива штета. Највеће последице може изазвати пре рањена примена неких мера (рецимо превешавање). Зато се искуство и знање подразумева. На крају да споменем и ово. Има на- говештаја (која су плод неких испитивања) да су поједине од горе споменутих мера (опет помињем превешавање) прецењене у погледу ефикасности. Ја учим из моје и праксе многих пчелара која ми „говори“ да све „технолошке“ мере (ако се

коректно ураде) доносе резултат у виду бржег развоја. Наравно, дозвољено је да се сумња и доказује супротно. „Сумњам дакле јесам“ речи су мудрог човека!